

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนมอญบ้านบางกระบือ กรุงเทพมหานคร

นางสาวจริยาพร รัศมีแพทย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-0960-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

18 S.A. 2545

I20.2000993

THE SETTLEMENT PATTERN OF THE MON COMMUNITY AT BAN BANG KRADEE, BANGKOK

MISS JARIYAPORN RASMIBEAYA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Urban Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

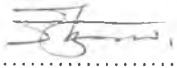
Chulalongkorn University

Academic Year 2001

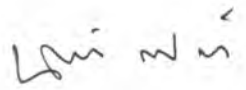
ISBN 974-03-0960-7

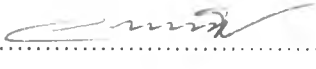
หัวข้อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนมอญบ้านบางกระบือ กรุงเทพมหานคร
โดย	นางสาวจริยาพร รัศมีแพทย์
สาขาวิชา	การวางผังเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. วรณศิลป์ พีระพันธุ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ สัจกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพรัตน์ ตาปานานนท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรณศิลป์ พีระพันธุ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล)

..... กรรมการ
(ม.ร.ว. เปรมศิริ เกษมสันต์)

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์

จรรยาพร รัศมีแพทย์ : รูปแบบการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนมอญบ้านบางกระดี กรุงเทพมหานคร. (THE SETTLEMENT PATTERN OF THE MON COMMUNITY AT BAN BANG KRADEE, BANGKOK) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. วรณศิลป์ พีระพันธุ์, 241 หน้า. ISBN 97403-0960-7

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนบ้านบางกระดี กรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการใช้แบบสอบถาม เพื่อสอบถามเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อ และการทำกิจกรรมในช่วงเวลาต่างๆ รวมทั้งศึกษาการเปลี่ยนแปลงและลักษณะทางกายภาพของชุมชนโดยการวิเคราะห์ภาพถ่ายทางอากาศและการสำรวจภาคสนาม

ผลการศึกษาพบว่าชุมชนมอญแห่งนี้มีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่เป็นเอกลักษณ์ได้แก่ 1) การวางทิศทางของบ้านเรือน ซึ่งมาจากความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของคนเชื้อชาติมอญ 2) การปลูกเรือนใกล้แหล่งน้ำ 3) การมีวัดเป็นศูนย์กลาง 4) การเกาะกลุ่มกันของบ้านเรือน 5) การมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่หัวและท้ายหมู่บ้าน 6) การมีพื้นที่เกษตรอยู่ล้อมรอบชุมชน การวางทิศทางของบ้านเรือนเป็นที่สิ่งสะท้อนความเป็นชุมชนมอญได้ชัดเจนที่สุด โดยที่บ้านเรือนในชุมชนร้อยละ 94 วางหน้าจั่วบ้านไปทางทิศตะวันออก-ตะวันตก นอกจากนี้วิถีชีวิตและกิจกรรมของประชาชนในชุมชนยังมีเอกลักษณ์ ทั้งในส่วนของการประเพณีและกิจกรรมประจำวัน บริเวณที่ยังคงเอกลักษณ์ด้านรูปแบบการตั้งถิ่นฐานได้มากที่สุดคือพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนฝั่งล่างของคลองบริเวณหมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 9

บริเวณโดยรอบชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา จากพื้นที่เกษตรกรรม เป็นชุมชนที่อยู่ติดกับโรงงานอุตสาหกรรมและบ้านจัดสรร ขณะที่ภายในชุมชนมีการเพิ่มขึ้นของสิ่งปลูกสร้างที่ขัดแย้งกับสภาพบ้านเรือนในชุมชน ทำให้เอกลักษณ์ของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานถูกทำลาย

ดังนั้นจึงเสนอแนะให้กรุงเทพมหานครคงเอกลักษณ์ของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบางกระดีไว้ โดย 1) การควบคุมความสูงและรูปแบบอาคาร 2) การเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน 3) การอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรม 4) การจัดระเบียบพื้นที่เพื่อการพาณิชย์กรรม 5) การอนุรักษ์และส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม 6) การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม 7) การพัฒนาโครงข่ายทางสัญจร ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะสำเร็จได้ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

ภาควิชา การวางผังภาคและเมือง ลายมือชื่อนิสิต.....*จรรยาพร รัศมีแพทย์*
สาขาวิชา การวางผังเมือง ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....*[ลายมือ]*
ปีการศึกษา 2544

AN ABSTRACT

4174113725 : MAJOR URBAN PLANNING

KEY WORD: SETTLEMENT / SETTELEMENT PATTERN / MON / BANG KRADEE / CULTURE

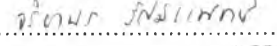
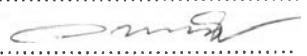
JARIYAPORN RASMIBEAYA : (THE SETTLEMENT PATTERN OF THE MON COMMUNITY AT BAN BANG KRADEE, BANGKOK) THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. WANNASILPA PEERAPUN, Ph.D. 241 pp. ISBN 974-03-0960-7.

This thesis is aimed at studying the settlement pattern of the Mon community at Ban Bangkradee Bangkok, especially the ones affected by cultural factors, which affect the settlement pattern. The research methodology includes deep interviews and questionnaires to acquire data about traditional way of life and activities, and the use of aerial photograph together with field surveys to analyze physical characteristics of the area.

The study reveals the following unique characteristics of the Mon community : 1) housing orientation resulting from the belief in ancestor spirits; 2) housing locating near waterbody; 3) having a temple as the community center; 4) housing agglomeration; 5) having sacred objects at the beginning and the end of the community; 6) having agricultural areas surrounding the community. Housing orientation is the obvious characteristic of this Mon community. About 94 percent of the houses are oriented towards the east-west direction. The traditional way of life and activities of local people are also unique. The areas where the identities of the settlement still remain are most parts of the village number 8 and 9, south of Sanam Chai Canal.

The area surrounding the community has continuously changed since 1987, from agriculture lands to factories and real estates. The community itself has also changed. More buildings contrasting with traditional housing have been built in the community, causing its identity to decline.

To conserve the identity of the settlement pattern of the Mon community at Ban Bangkradi, the following measures are recommended : 1) controlling the height and appearance of new buildings; 2) acquiring land for community expansion; 3) conserving agricultural areas; 4) regulating commercial areas; 5) conserving and promoting cultural activities ; 6) improving landscape and the environment ; and 7) deve oping transportation network. The successes of these measures require local supports and participation.

Department Urban and regional planning Student's signature.....
Field of study Urban Planning Advisor's signature.....
Academic year 2001

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร. วรณศิลป์ พีระพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้สละเวลาอันมีค่าพร้อมให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และให้กำลังใจเป็นอย่างดียิ่งตลอดมา และอาจารย์ประจำภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ประสานวิชาแก่ข้าพเจ้าจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพรัตน์ ตาปานานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร. ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล อาจารย์ประจำภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ม.ร.ว. เปรมศิริ เกษมสันต์ หัวหน้ากองวางแผนพัฒนาเมือง สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร ที่กรุณาสละเวลามาร่วมเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็น และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ ชาวชุมชนบ้านบางกระบือที่สละเวลา ร่วมมือ และให้ความเป็นกันเอง ในการสัมภาษณ์และการให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ขอขอบคุณ คุณตุ้ม คุณแสง ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อกับหน่วยงานราชการ ขอขอบคุณสำหรับน้ำใจของเพื่อนผังเมือง คุณถีน คุณกฤติยา คุณพามิลา คุณวิยดา คุณคณิษฐา คุณจิราภา คุณกรวิภา คุณปาริชาติ คุณกรพินธุ์ และคุณดำรงพล ขอขอบคุณ คุณพรชัย คุณจรรยา คุณสมัคร คุณทิวาวรรณ คุณนิตดา คุณธราธรณ์ และคุณรัฐภูมิ ที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนข้าพเจ้าอย่างดียิ่งตลอดมา สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณแม่ของข้าพเจ้าเป็นอย่างหาที่สุดไม่ได้สำหรับความเมตตาและความสบายใจที่มีให้แก่ข้าพเจ้าเสมอมา

จริยาพร รัศมีแพทย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนที่.....	ท
สารบัญภาพ.....	ฒ
สารบัญรูปถ่าย.....	ณ

บทที่	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	2
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	3
ข้อจำกัดของงานวิจัย.....	3
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา.....	4
วิธีดำเนินการวิจัย.....	5

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี.....	9
1. ความหมายของการตั้งถิ่นฐาน.....	9
2. การตั้งถิ่นฐานรูปแบบต่างๆ.....	10
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน.....	13
4. ความหมายของคำว่าสังคม.....	18
5. ความหมายของคำว่าวัฒนธรรม.....	20
6. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมที่สร้างขึ้นกับวัฒนธรรม.....	21
7. แนวความคิดเรื่อง กิจกรรม เวลา สถานที่.....	24

สารบัญญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
8. ข้อสังเกตในการสำรวจเพื่อช่วยเข้าใจอดีตของสภาพแวดล้อม	25
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
1. งานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของคนป่า	26
2. งานวิจัยเรื่องเรือนพื้นถิ่นไทย-มอญ	27
3. งานวิจัยเรื่อง ชีวิต พิธีกรรม และเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนมอญ ในเมืองไทย	29
4. งานวิจัยเรื่อง การศึกษาชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระประแดง สมุทรปราการ	30
5. งานวิจัยเรื่องเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรมและกระบวนการ การผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชนมอญ ตำบลทรงคะนอง อำเภอพระ ประแดง จังหวัดสมุทรปราการ	32
6. งานวิจัยเรื่องการอ้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ	32
7. งานวิจัยเรื่องการอ้างชาติพันธุ์และการผสมกลมกลืนของชาวมอญ	33
8. วิทยานิพนธ์เรื่อง เรือน-ชุมชนมอญ	34
กรอบแนวคิดในการศึกษา	34
บทที่ 3 พื้นที่ศึกษา	
พื้นที่โดยรอบของชุมชน	36
1. ที่ตั้งและอาณาเขต	36
2. ประชากร	37
3. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ	39
4. โครงสร้างทางสังคม	47
5. การขยายตัวของเมืองในเขตบางขุนเทียน	49
6. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดิน	50
7. โครงข่ายคมนาคม	54
8. โครงข่ายการบริการสาธารณะ	56
9. สภาพแวดล้อม	59
พื้นที่ชุมชน	62

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
1. ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์.....	62
2. ความเป็นมาของหมู่บ้าน.....	62
3. ประชากร.....	63
4. สภาพเศรษฐกิจและสังคม.....	63
5. รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน.....	67
บทที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน	
ส่วนที่ 1	
ปัจจัยทางภูมิศาสตร์.....	82
ปัจจัยทางประเพณีและความเชื่อ.....	85
1. ประเพณีต่างๆของชาวมอญ.....	85
2. ความศรัทธาและความเชื่อ.....	93
3. ความเชื่อที่ส่งผลต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน.....	98
ปัจจัยด้านวิถีชีวิต.....	106
1. ชีวิต.....	107
2. ประเพณี.....	112
3. กิจวัตร.....	119
4. ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมและพื้นที่.....	131
ปัจจัยภายนอก.....	153
1. การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี.....	153
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเกษตรกรรม.....	154
3. การพัฒนาอุตสาหกรรม.....	154
4. นโยบายและแผนจากภาครัฐ.....	156
ส่วนที่ 2	
องค์ประกอบของแหล่งตั้งถิ่นฐาน.....	159
1. บ้านเรือน.....	159
2. วัด.....	169
3. ศาลเจ้า.....	175

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4. โรงเรียน.....	177
5. อนามัย.....	178
6. พื้นที่ว่างสาธารณะ.....	179
7. ตลาด.....	181
8. พื้นที่ทำกิน.....	182
9. ทางสัญจรในชุมชน.....	184
 ส่วนที่ 3	
สรุปรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญ.....	170
1. การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานในแต่ละช่วงเวลา.....	193
2. สรุปรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชาวมอญบ้านบางกระดี.....	196
3. สรุปความสัมพันธ์ของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานกับปัจจัยต่างๆ.....	199
 บทที่ 5 เสนอแนะการพัฒนารูปแบบการตั้งถิ่นฐานเพื่อการอนุรักษ์ชุมชน	
เอกลักษณ์ชุมชน.....	203
แนวทางการพัฒนาชุมชน.....	206
1. การแบ่งกลุ่มพื้นที่พัฒนา.....	206
2. การประเมินคุณค่าของพื้นที่เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา.....	210
3. แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์เอกลักษณ์รูปแบบ การตั้งถิ่นฐาน.....	215
 บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย	
สรุปผลการวิจัย.....	226
อภิปรายผลการวิจัย.....	232
ข้อเสนอแนะจากการศึกษา.....	234
 รายการอ้างอิง.....	 235
ภาคผนวก	
ประวัติผู้เขียน	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตาราง 3.1 แสดงจำนวน ประชากร พื้นที่ ความหนาแน่น และจำนวนบ้าน ในเขตบางขุนเทียนในปีพ.ศ. 2542.....	38
ตาราง 3.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร ของเขตบางขุนเทียนและแขวงแสมดำ(คน)	38
ตาราง 3.3 แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้าน (หลัง).....	39
ตาราง 3.4. แสดงการย้ายเข้า-ออกของประชากร ของเขตบางขุนเทียน(คน).....	39
ตาราง 3.5. แสดงการย้ายเข้า-ออกของประชากร ของเขตบางขุนเทียน(คน) (ต่อ).....	39
ตาราง 3.6. แสดงการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมในเขตบางขุนเทียน ระหว่างปีพ.ศ. 2534-2538.....	42
ตาราง 3.7. แสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในเขตบางขุนเทียน ระหว่างปีพ.ศ. 2534-2538.....	43
ตาราง 3.8. แสดงการเปลี่ยนแปลงคร้วเรือนเกษตรกรรมในเขตบางขุนเทียน ระหว่างปีพ.ศ. 2534-2538.....	43
ตาราง 3.9. แสดงสถิติการขอจดทะเบียนการค้ารายแขวงในเขตบางขุนเทียนปีพ.ศ. 2537-2538	44
ตาราง 3.10. แสดงจำนวนสถานประกอบการและคนงานภาคเอกชน ในเขตบางขุนเทียน เปรียบเทียบกับกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2537.....	45
ตาราง 3.11. แสดงประเภทอุตสาหกรรม จำนวนโรงงาน จำนวนคนงานและเงินทุนจดทะเบียน แขวงแสมดำเทียบกับเขตบางขุนเทียน ในปี พ.ศ. 2537.....	45
ตาราง 3.12.แสดงประเภทอุตสาหกรรม จำนวนโรงงาน จำนวนคนงานและเงินทุนจดทะเบียน แขวงแสมดำเทียบกับเขตบางขุนเทียนในปี พ.ศ. 2537.....	46
ตาราง 3.13. แสดงจำนวนโรงงาน คนงาน และ เงินทุนจดทะเบียน อุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้น ในแขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน.....	47
ตาราง 3.14.แสดงจำนวนรายและพื้นที่อาคารที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างในปี พ.ศ. 2542 เรียงลำดับตามปริมาณพื้นที่รวม.....	54
ตาราง 3.15.แสดงค่าตัวชี้วัดคุณภาพน้ำในคลองสนามชัยปี 2542.....	60
ตาราง 3.16. แสดงจำนวนประชากร และ จำนวนคร้วเรือนใน หมู่ 2, 8 และ 9 ในปีพ.ศ. 2543.....	63

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่	หน้า
ตาราง 4.1. แสดงการคำนวณหาจำนวน และการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง.....	107
ตาราง 4.2. แสดงจำนวนตัวอย่างจำแนกตามเขตปกครอง.....	108
ตาราง 4.3. แสดงจำนวนตัวอย่างจำแนกตามเชื้อชาติ.....	108
ตาราง 4.4. แสดงจำนวนตัวอย่างจำแนกตามช่วงอายุ.....	108
ตาราง 4.5. แสดงจำนวนตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ.....	109
ตาราง 4.6. แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง พื้นที่พักอาศัย กับเชื้อชาติของผู้ตอบแบบ สอบถาม.....	109
ตาราง 4.7. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่พักอาศัย กับ ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	109
ตาราง 4.8. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่พักอาศัยกับอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	110
ตาราง 4.9. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติและการถือผีของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	110
ตาราง 4.10. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการถือผีของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	111
ตาราง 4.11. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุและเชื้อชาติของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	111
ตาราง 4.12. แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง อายุและอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	112
ตาราง 4.13. แสดงการมีส่วนร่วมกับประเพณีของชุมชนจำแนกตามพื้นที่พักอาศัย.....	113
ตาราง 4.14. แสดงการมีส่วนร่วมกับประเพณีของชุมชนจำแนกตามเพศของผู้ตอบ แบบสอบถาม.....	113
ตาราง 4.15. แสดงการมีส่วนร่วมกับประเพณีของชุมชนจำแนกตามเชื้อชาติของผู้ตอบ แบบสอบถาม.....	114
ตาราง 4.16. แสดงการมีส่วนร่วมกับประเพณีของชุมชนจำแนกตามช่วงอายุของผู้ตอบ แบบสอบถาม.....	115
ตาราง 4.17. แสดงการมีส่วนร่วมกับประเพณีของชุมชนจำแนกตามอาชีพของผู้ตอบ แบบสอบถาม.....	115
ตาราง 4.18. แสดงการมีส่วนร่วมกับประเพณีของชุมชนจำแนกตามการถือผีของผู้ตอบ แบบสอบถาม.....	116
ตาราง 4.19. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและเวลาเริ่มงานของกลุ่มตัวอย่าง.....	120
ตาราง 4.20. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและเวลาเลิกงานของกลุ่มตัวอย่าง.....	120

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่	หน้า
ตาราง 4.21. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับเวลาที่ใช้ทำงานบ้านของกลุ่มตัวอย่าง	121
ตาราง 4.22. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับเวลาซื้อของหรือจ่ายตลาดของ กลุ่มตัวอย่าง	122
ตาราง 4.23. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับเวลาพูดคุยกับเพื่อนบ้านหรือญาติ ต่างหมู่	123
ตาราง 4.24. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับเวลาพูดคุยกับเพื่อนบ้าน หรือญาติในหมู่เดียวกัน	124
ตาราง 4.25. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับเวลาเล่นพักผ่อนของกลุ่มตัวอย่าง	124
ตาราง 4.26. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับเวลาที่ใช้ในการเดินเล่นของกลุ่มตัวอย่าง	125
ตาราง 4.27. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการใส่บาตรกับพื้นที่พักอาศัยของกลุ่มตัวอย่าง	125
ตาราง 4.28. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการใส่บาตรกับเพศของกลุ่มตัวอย่าง	126
ตาราง 4.29. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการใส่บาตรกับเชื้อชาติของกลุ่มตัวอย่าง	126
ตาราง 4.30. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการใส่บาตรกับอายุของกลุ่มตัวอย่าง	126
ตาราง 4.31. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการใส่บาตรกับอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง	127
ตาราง 4.32. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการใส่บาตรกับการถือผีของกลุ่มตัวอย่าง	127
ตาราง 4.33. แสดงความถี่ของการประกอบกิจกรรมในรอบสัปดาห์จำแนกตามอายุ	128
ตาราง 4.34. แสดงความถี่ของการประกอบกิจกรรมในรอบสัปดาห์จำแนกตามอาชีพ	129
ตาราง 4.35. แสดงค่าตัวชี้วัดคุณภาพน้ำในคลองสนามชัยปี 2542	155
ตาราง 4.36. แสดงการจำแนกบ้านตามเขตปกครอง	159
ตาราง 4.37. แสดงการจำแนกบ้านตามกิจกรรมการใช้สอย	160
ตาราง 4.38. แสดงการจำแนกบ้านตามจำนวนชั้นอาคาร	160
ตาราง 4.39. แสดงการจำแนกบ้านตามวัสดุก่อสร้าง	163
ตาราง 4.40. แสดงการจำแนกสิ่งปลูกสร้างตามรูปแบบสถาปัตยกรรม	163
ตาราง 4.41 แสดงลำดับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่เป็นผลมา จากปัจจัยต่างๆ	194
ตาราง 4.42. แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมมอญดั้งเดิม ปัจจัยด้าน วัฒนธรรมมอญและปัจจัยอื่นๆที่ส่งผลกับรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน	201
ตาราง 5.1. การประเมินศักยภาพของพื้นที่จากรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน	212

สารบัญ(ต่อ)

ตารางที่	หน้า
ตาราง 5.2. การประเมินปัญหาของพื้นที่.....	214
ตาราง 5.3. แสดงศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่.....	214

สารบัญแนบที่

แนบที่ที่	หน้า
แนบที่ 1.1. ที่ตั้งพื้นที่ศึกษา และ การแบ่งแขวงในเขตบางขุนเทียน.....	7
แนบที่ 1.2. แสดงการแบ่งเขตปกครองในชุมชนมอญบ้านบางกระดี.....	8
แนบที่ 3.1. ความหนาแน่นของประชากรรายเขตในกรุงเทพมหานคร ปีพ.ศ. 2537.....	40
แนบที่ 3.2. การเปลี่ยนแปลงประชากรรายเขตในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2532-2537.....	41
แนบที่ 3.3. การกระจายตัวของชุมชนชานเมืองในเขตบางขุนเทียน.....	48
แนบที่ 3.4. การใช้ที่ดินในเขตบางขุนเทียน ปีพ.ศ. 2529.....	52
แนบที่ 3.5. การใช้ที่ดินในเขตบางขุนเทียน พ.ศ. 2539.....	53
แนบที่ 3.6. สถานที่ให้บริการสาธารณะและสถานที่ราชการในเขตบางขุนเทียน.....	57
แนบที่ 3.7. การกระจายตัวของสถานศึกษาในเขตบางขุนเทียน.....	58
แนบที่ 3.8. แสดงขอบเขตและเส้นทางคมนาคมในเขตบางขุนเทียน.....	68
แนบที่ 3.9. แสดงการใช้ที่ดินในเขตบางขุนเทียนปีพ.ศ. 2540.....	69
แนบที่ 4.1. แสดงที่ตั้งของกลุ่มบ้านกรณีศึกษา.....	102
แนบที่ 4.2. แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมกับการใช้พื้นที่ในชุมชน ของ นักเรียน.....	141
แนบที่ 4.3. แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมกับการใช้พื้นที่ในชุมชน ของ แม่บ้าน.....	142
แนบที่ 4.4. แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมกับการใช้พื้นที่ในชุมชน ของ ผู้ที่ทำงานโรงงาน.....	143
แนบที่ 4.5. แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมกับการใช้พื้นที่ในชุมชน ของ ผู้ที่ทำงาน.....	144
แนบที่ 4.6. แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมกับการใช้พื้นที่ในชุมชน ของ ผู้ที่ทำงานรับจ้าง.....	145
แนบที่ 4.7. แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมกับการใช้พื้นที่ในชุมชน ของ กลุ่มอาชีพเย็บจาก.....	146
แนบที่ 4.8. แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมกับการใช้พื้นที่ในชุมชน ของ ผู้ที่ทำนา.....	147
แนบที่ 4.9. แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมกับการใช้พื้นที่ในชุมชน ของ กลุ่มที่ไม่ได้ทำงาน.....	148
แนบที่ 4.10. แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมกับการใช้พื้นที่ในชุมชน ของ กลุ่มอาชีพ.....	149
แนบที่ 4.11. แสดงกิจกรรมการใช้สอยอาคารในชุมชนชาวมอญบ้านบางกระดี.....	161
แนบที่ 4.12. แสดงจำนวนชั้นความสูงอาคารในชุมชนชาวมอญบ้านบางกระดี.....	162
แนบที่ 4.13. แสดงวัสดุก่อสร้างอาคารในชุมชนชาวมอญบ้านบางกระดี.....	164
แนบที่ 4.14. แสดงรูปแบบบ้านเรือนในชุมชนชาวมอญบ้านบางกระดี.....	166
แนบที่ 4.15. แสดงการแบ่งกลุ่มสิ่งปลูกสร้างภายในชุมชนชาวมอญบ้านบางกระดี.....	167
แนบที่ 4.16. แสดงลำดับศักยภาพของเส้นทางสัญจรในชุมชนชาวมอญบ้านบางกระดี.....	191
แนบที่ 5.1. การแบ่งเขตย่อยของพื้นที่ศึกษา.....	209

สารบัญแนนนที่

แนนนที่	หน้า
แนนนที่ 5.2. แนนงการแบ่งกลุ่มพื้นที่พัฒนา.....	217
แนนนที่ 5.3. แนนทางการพัฒนาภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม.....	222
แนนนที่ 5.4. แนนทางการพัฒนาโครงข่ายเส้นทางสัญจร.....	226

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพ 2.1. แสดงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานต่างๆ.....	13
ภาพ 2.2. การตั้งถิ่นฐานของชาวเมืองนาน.....	20
ภาพ 2.3. แนวความคิดเรื่องวัฒนธรรม.....	22
ภาพ 2.4. การตั้งถิ่นฐานของเผ่าบุซแมน.....	26
ภาพ 2.5. แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา.....	35
ภาพ 3.1. แสดงสภาพโดยรอบพื้นที่ศึกษาในปี พ.ศ. 2517.....	71
ภาพ 3.2. แสดงสภาพโดยรอบพื้นที่ศึกษาในปี พ.ศ. 2530.....	72
ภาพ 3.3. แสดงสภาพโดยรอบพื้นที่ศึกษาในปี พ.ศ. 2544.....	73
ภาพ 3.4. แสดงโครงสร้างการตั้งถิ่นฐานจากภาพถ่ายทางอากาศปีพ.ศ.2496.....	76
ภาพ 3.5. แสดงโครงสร้างการตั้งถิ่นฐานจากภาพถ่ายทางอากาศปีพ.ศ.2517.....	77
ภาพ 3.6. แสดงโครงสร้างการตั้งถิ่นฐานจากภาพถ่ายทางอากาศปีพ.ศ.2530.....	78
ภาพ 3.7. แสดงโครงสร้างการตั้งถิ่นฐานจากภาพถ่ายทางอากาศปีพ.ศ.2538.....	79
ภาพ 3.8. แสดงโครงสร้างการตั้งถิ่นฐานจากภาพถ่ายทางอากาศปีพ.ศ.3542.....	80
ภาพ 3.9. แสดงการเปรียบเทียบการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างระหว่างปีพ.ศ. 2497-253881	
ภาพ 4.1. แสดงการวิเคราะห์ทิศทางการวางตัวของบ้านจากภาพถ่ายทางอากาศ.....	100
ภาพ 4.2. ผังกลุ่มบ้านกรณีศึกษาที่ 1.....	103
ภาพ 4.3. ผังกลุ่มบ้านกรณีศึกษาที่ 2.....	104
ภาพ 4.4. ผังกลุ่มบ้านกรณีศึกษาที่ 3.....	105
ภาพ 4.5. แสดงการประกอบกิจกรรมในแต่ละช่วงเวลาของแต่ละกลุ่มอาชีพ.....	133
ภาพ 4.6. แสดงความสัมพันธ์ของ กลุ่มอาชีพ กิจกรรม และ เวลา.....	140
ภาพ 4.7. องค์ประกอบของวัดบางกระดี่.....	173
ภาพ 4.8. แสดงที่ตั้งของศาสนสถาน สถานศึกษา และสถานพยาบาล.....	180
ภาพ 4.9. ความเชื่อมโยงของชุมชนกับการใช้ที่ดินโดยรอบ.....	185
ภาพ 4.10. แสดงสภาพการสัญจรในชุมชนมอญบ้านบางกระดี่.....	189
ภาพ 4.11. แสดงสภาพเส้นทางเดินเท้าในชุมชนมอญบ้านบางกระดี่.....	190
ภาพ 4.12. โครงสร้างการตั้งถิ่นฐานของบ้านบางกระดี่.....	196

สารบัญรูปถ่าย

รูปที่		หน้า
รูป 4.1.	การพึงธรรมชาติ.....	85
รูป 4.2.	การถือศีล.....	86
รูป 4.3.	การสงฆ์พระของฝ่ายชาย.....	86
รูป 4.4.	การสงฆ์พระของฝ่ายหญิง.....	86
รูป 4.5.	การสงฆ์พระพุทธรูป.....	87
รูป 4.6.	การสงฆ์พอบุ.....	87
รูป 4.7.	คอนเสิร์ตลอยชาย.....	87
รูป 4.8.	การเล่นส่บ้ำที่สมาคมชาวรามัญ.....	88
รูป 4.9.	การแสดงรำหงส์.....	88
รูป 4.10.	การเล่าเรื่องราวของมอญ.....	88
รูป 4.11.	พื้นที่ที่ทางวัดจัดให้สำหรับใส่บาตร.....	89
รูป 4.12.	ชาวบ้านที่มาใส่บาตรวันออกพรรษา.....	89
รูป 4.13.	การวางศาลพระภูมิ.....	105
รูป 4.14.	บันไดบ้านหันลงไปทางทิศใต้.....	106
รูป 4.15.	ด้านข้างพระอุโบสถวัดบางกระดี่.....	170
รูป 4.16.	ด้านหน้าพระอุโบสถวัดบางกระดี่.....	170
รูป 4.17.	ศาลาการเปรียญในปัจจุบัน.....	171
รูป 4.18.	มณฑปวัดบางกระดี่.....	171
รูป 4.19.	ศาลาทำน้ำ และ โรงครัว.....	172
รูป 4.20.	สุสานท้ายวัด และโรงเก็บเรือ.....	172
รูป 4.21.	ภาพมุมกว้างของวัดบางกระดี่ จากลานด้านหน้าวัด.....	174
รูป 4.22.	ภาพมุมกว้างของคลองสนามชัย จากวัดบางกระดี่.....	174
รูป 4.23.	ศาลพอบุข้างมณฑป.....	175
รูป 4.24.	ป้ายวัดบางกระดี่และเสาหงส์.....	175
รูป 4.25.	ศาลเจ้าพ่อบางกระดี่ที่เพิ่งสร้างเสร็จ.....	177
รูป 4.26.	ศาลเจ้าแม่หัวละหนหลังใหม่และเก้าซึ่งอยู่บริเวณท้ายหมู่บ้าน.....	177
รูป 4.27.	อาคารโรงเรียนวัดบางกระดี่.....	177
รูป 4.28.	ทางเข้าโรงเรียนวัดบางกระดี่.....	177

สารบัญรูปถ่าย(ต่อ)

รูปที่	หน้า
รูป 4.29. ศูนย์บริการสาธารณสุข.....	178
รูป 4.30. ศูนย์สุขภาพชุมชน.....	178
รูป 4.31. การรวมกลุ่มกันหน้าร้านของชำ ของเยาวชน.....	179
รูป 4.32. การรวมกลุ่มกันเล่นฟุตบอลภายในที่ว่างเล็กๆ.....	179
รูป 4.33. มินิมาร์ท บริเวณปากทางเข้าชุมชน.....	181
รูป 4.34. ตลาดสดบางกระบือ.....	181
รูป 4.35. ตลาดนัดบริเวณปากซอยบางกระบือ.....	181
รูป 4.36. ตลาดนัดบริเวณกลางซอยบางกระบือ.....	181
รูป 4.37. ป้าจากท้ายหมู่ 9.....	182
รูป 4.38. การทำจากในชุมชน.....	182
รูป 4.39. นางุ้งท้ายหมู่บ้าน.....	183
รูป 4.40. เรือนพักของคนดูแลบ่อกุ้ง.....	183
รูป 4.41. มุมมอง โรงงานจากชุมชน.....	184
รูป 4.42. โรงงานอุตสาหกรรมด้านข้าง.....	184
รูป 4.43. ถนนบริเวณทางเข้าชุมชน.....	186
รูป 4.44. ต้นสายรถสองแถว ท้ายหมู่บ้าน.....	186
รูป 4.45. คิวรถจักรยานยนต์บริเวณทางเข้าชุมชน.....	186
รูป 4.46. ถนนด้านข้างวัดบางกระบือ ขณะปรับปรุง.....	187
รูป 4.47. ถนนสำหรับรถยนต์วิ่งด้านทิศใต้ของชุมชน.....	187
รูป 4.48. ทางสัญจรหลักในหมู่ 2.....	188
รูป 4.49. ถนนด้านข้างโรงเรียนวัดบางกระบือ.....	188
รูป 4.50. ทางสัญจรในหมู่.....	189
รูป 4.51. ทางสัญจรในหมู่ 8.....	188
รูป 4.52. ทางสัญจรในหมู่ 8 ฝั่งตะวันออกของคลองบางกระบือ.....	188
รูป 4.53. คลองสนามชัยจากสะพานบางกระบือ.....	192
รูป 4.54. คลองสนามชัยมองจากสะพานบางกระบือ.....	192
รูป 4.55. การเดินทางทางน้ำในคลองสนามชัย.....	192
รูป 4.56. ช่องจอดเรือริมคลองบางกระบือ.....	192